

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteko on laaja ja huolellisesti laadittu

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

SELONTEKOLAUSUNTO

Johdanto

Koulutuspoliittisessa selonteossa todetaan, kokonaisvaltaisella toisen asteen koulutuksen toimintatapojen ja rakenteiden uudistamisella vastataan yleissivistäviin ja ammatillisiin tavoiteisiin ja jatkuvan oppimisen uudistuksen tarpeisiin. Ammatillisen koulutuksen osalta työelämän tarpeet ammatillisen koulutuksen osalta tulisi huomioida vahvasti ja erityisesti kädentaitojen ja ammatteihin sisältyvien erikoistaitojen osuutta oppimistavoitteiden hierarkiassa tulisi tarkastella työelämälähtöisesti.

Koulutuksen laadun ja tutkintojen osaamistavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi rahoitusjärjestelmän tulisi tukea pitkäjänteistä ja skaalautuvaa toimintatapaa. Vuosittainen muuttuva rahoitus ei tue pitkäjänteistä toimintatapaa, vaan saattaa johtaa lyhytnäköisiin

ratkaisuihin koulutuksen järjestäjä kentällä. Ammatillisen koulutuksen rahoituskausi voisi olla yhden vuoden sijaan pidempi esimerkiksi kolme vuotta perusrahoituksen osalta.

Ammatillisen koulutuksen perustehtävä, myös aikuisopiskelijoille

Ammatillisen koulutuksen perustehtävänä on vastata uudistuviin työelämään tarpeisiin ja kehittää yksilöiden tarvitsemaa erilaista ammatillista osaamista sekä antaa valmiuksia yrittäjyyteen. Selonteossa painotetaan erityisesti ammatillista peruskoulutusta ja jatko-opintovalmiuksia ja toinen aste kuvataan yksinomaan nuorten koulutuspolkuna ja yhtenä kokonaisuutena vailla ammatillisten tutkintojen eri tasoja (perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot). Toinen aste aikuisten koulutusvaihtoehtona ja varsinkin ”vipuvartena” ammatinvaihtajien ja uudelleen koulutuksen välineenä muuttuvan työelämän tarpeisiin on merkittävä tekijä ja toteuttaja, myös koulutuspoliittinen ja kansantaloudellinen tekijä. Ammatillisen koulutuksen tutkintojen sisäisen jatkopolun perustutkinnosta ammatti- ja erikoisammattitutkintoon tarjoavat erinomaisen ammattiosaamista syventävän koulutusmahdollisuuden.

Tämän lisäksi ammatillisen koulutuksen kohderyhmä on moninainen ja opiskelijoiden tavoitteet hyvinkin erilaisia ja tämä tulisi huomioida osana koulutusta ja tutkintojen suorittamista. Ammatillisen koulutuksen kautta työelämään siirtyvien ja mahdollisesti varttuneempien uudelleen koulutautuvien elämäntilanne ja tavoitteet sekä tulevaisuus saattavat poiketa huomattavasti jatko-opintoja suunnittelevista ja työuransa alkuvaiheessa olevista opiskelijoista.

Jatko-opintovalmiuksien osuutta osana ammatillista peruskoulutusta korostetaan, vaikka ammatillisen koulutuksen perustehtäviin kuuluu vahvasti myös valmistaa opiskelijoita toimimaan itsenäisesti työelämässä eri ammatillisissa työtehtävissä.

Kädentaitoja ja ammatillista erikoisosaamista ei koulutuspoliittisessa selonteossa mainita siinä laajuudessa kuin työelämän eri työtehtävät ammatilliselta koulutukselta edellyttävät.

Yhteiset tutkinnon osat

Ammatillisessa koulutuksessa noin kaksi kolmasosaa opiskelijoista on yli 20-vuotiaita. Tämän johdosta ammatillisen peruskoulutuksen yhteisten tutkinnon osien (YTO) osuutta uudelleen koulutautuvien ja varttuneempien opiskelijoiden osalta tulisi vielä tarkastella uudelleen osana työuria sekä työelämän todellisia ammattitaitovaatimuksia.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvon edistämisen toimenpiteenä selonteossa esitetään yhteisten tutkinnon osien osuuden lisäämistä. Yhteisten tutkintojen osuutta ei tulisi aikuisopiskelijoiden osalta nykyisestä lisätä, koska lisäys vähentää ammatillisten opintojen osuutta ja mahdollisesti vähentää aikuisten opiskelijoiden osuutta osana ammatillista peruskoulutusta tai johtaa ammatillisen peruskoulutuksen (perustutkinto) suorittamisen vaihtamisen ammatti- tai erikoisammattitutkintoon, vaikka todellinen tarve olisi perustutkintotasoisesta osaamisesta lisäämiseen. Samalla on varmistettava, että myös yhteisten tutkinnon osien henkilökohtaistamisen varmistetaan siten, että esimerkiksi aikuisopiskelijoiden työ- ja elämäkokemus tulee huomioitua sen pidentämättä opiskeluaikaa (vrt. HS. 9.1.2021. Mieliopidekirjoitus Riikkamari Rauhala).

Sen sijaan nuorten ja työuransa alkuvaiheessa olevien ammatillisten peruskoulutuksen opiskelijoiden osalta yhteisten tutkinnon osien vahva rooli on erittäin tärkeää ja sitä tulisi yhdenmukaistaa

lukiokoulutuksen kanssa, jotta jatko-opintokelpoisuus ja yleissivistävien aineiden osaamistasovaatimukset olisivat lukio- ja ammatillisen peruskoulutuksen osalta lähempänä toisiaan.

Ammatillisen koulutuksen kehittäminen

Työnantajien rooli osana osaamisen ja ammatti-identiteetin kehittämistä sekä urapolkujen mahdollistajana on kiistaton. Ammatillisen lisä- ja jatkokoulutuksen roolia ja vaikuttavuutta sekä joustavia toteutusmalleja tulisi vahvistaa koulutuspoliittisessa selonteossa.

Nykyinen ammatillisen koulutuksen henkilöstökoulutuksen rahoitusmalli ei kannusta riittävästi yrityksiä toimimaan käytännön työtehtävien oppimisympäristöinä. Tämä työnantajien tunnistama epäkohta myös henkilöstökoulutuksessa korjaantuisi poistamalla negatiivinen rahoituskerroin.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen yhteistyö osana koulutuksen järjestämistä sekä työelämäyhteistyötä tulisi vahvistaa. Yhteistyötä tulisi kehittää suuntaamalla rahoitusta myös toisen asteen ja korkeakoulujen yhteisiin kehittämishankkeisiin, joilla vahvistetaan elinikäistä oppimista ja työelämälähtöisyyttä.

Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli koulutusviennissä sekä työperäisessä maahanmuutossa, mutta koulutuspoliittisessa selonteossa ei kuitenkaan huomioida ammatillisen koulutuksen roolia työperäisessä maahanmuutossa. Koulutuspoliittisessa selonteossa tulisi ottaa huomioon myös ammatillisen koulutuksen rooli osana koulutusvientiä ja työperäisen maahanmuuton koulutus- ja kotouttamispalveluissa.

Ammatillisen koulutuksen ja vapaarahoitteisten koulutusten toteutuksien yhteistyömahdollisuuksia tulisi selvittää. Erityisesti pienten volyymien ammatillisissa koulutuksissa korostuu alueellinen toiminta ja ammatillisten koulutusten toimintakyvyn varmistaminen myös erikoisaloilla tulisi varmistaa purkamalla ehdottomia raja-aitoja eri koulutusmuotojen toteutusten välillä. Ammatillisen koulutuksen tarjonnassa voisi soveltaa korkeakoulujen mallia missä esimerkiksi tutkinto-opiskelijoiden koulutusta voi tarjota ja yhdistää omalla rahalla maksavien opiskelijoiden kanssa kuten avoimet korkeakouluopinnot.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Juntunen Kari
AEL-Amiedu Oy / Taitotalo